

SZÉPIRODALMI FIGYELŐ-DÍJ

2007

A Szépirodalmi Figyelő szerkesztősége 2004-ben díjat alapított, amelyet 2005-ben adott ki először.

A kuratórium tagjai:

Vasy Géza irodalomtörténész, a Magyar Írószövetség elnöke

Szilágyi Márton irodalomtörténész, az ELTE BTK docense

Bednaries Gábor irodalomtörténész, a Fialat Írók Szövetségének elnöke

Pápay György, a Szépirodalmi Figyelő főszerkesztője

A kuratórium idén eddigi munkásságáért *Kalász Márton*nak (íróportrét róla lásd SZIF 2007/6.), valamint *Ambrus Lajos*nak (íróportrét róla lásd SZIF 2007/3.) Pető Hunor képzőművész bronzplakettjét adományozta.

A díjakat 2008. május 16-án, az Írószövetség Klubjában adták át.

Thimár Attila, Kalász Márton, Ambrus Lajos, Zsávolya Zoltán és Pápay György a díj átadásán (fotó: Gáspár István Gábor)

KALÁSZ MÁRTON

Kalász Márton már pusztán időbelileg, sok évtizedes kiterjedésében is tekintélyes költői munkásságát lehet éppenséggel korszakolni és ezen belül címkézni, azonban annak minden változatosságán átütő, vitathatatlan egységesség-érzete adja — a töretlenül magas színvonal mellett — az igazi élményt az olvasási tapasztalat számára. S ha az úgymond *poétikai variációkon* keresztül látva tényleg igaznak bizonyul, hogy a „fiatal Illyés Gyulával való szólamrokonságtól” kezdve a nyugodtabb-vehemensbb gondolatiság alakzatain keresztül egészen a komor-szenvtelen hangulatokig mindenkor *ugyanazt csinálja* lényegében a „vizsgált költészet”, akkor ez nem utolsó sorban a megszólaló (szerep)személy vagy időnként éppenséggel az elszemélytelenedő lírai kollektivitás-instrumentalitás jellegének, működésének, a mindenkor kommunikáló alany habitusának, illetve az ő tudatos eszközként használt és uralt stílári attitűdjének, beállításainak a kérdése/eredménye — mégpedig életre szólóan. Ünnepeyesebben fogalmazva: az Életre, a Pályára szólóan, azaz végsősoron a Szakma, a Lírikusság tisz-

teletére vonatkozóan. Amely pályáiv kirajzolódása mögött ritka módon szerény, egyben emberileg-etikailag kontúros tartássá nemesül a mondott (elméletileg feltárható, a szellemi lényeg felől persze titoknak megmaradó) habitus, attitűd.

Nem más, ilyesmi derül ki leginkább — ha a teljesítmény „reprezentatívási fokát” amúgy a kulturális jelentős(s)ég keresése (és megtalálása) szemszögéből szemléljük benne — a Szépirodalmi Figyelő 2007 végén megjelent íróportréjából, amely mindamelllett arról sem feledkezik meg, hogy figyelmeztessen: az indulás, a pályakezdés (tehát az életmű egy megjelölhető periódusa) ebben az esetben nem volt „egyszerű történet”, és kevésbé tekinthet? annak többirányú, együttesében tagolt-labirintikus mintázatba rendeződő folytatása, a mára „összegzővé” sűrűsödött intervallum, vagyis a kiteljesedés szakasza sem. És aligha csak az említett egységesség vagy egységesség indukálódása miatt, hanem azért is, mert az *igényes sajátlagosság*, a *számottevő különőség* jegyében történik mindmáig a Kalász Márton-i munkálkodás — effélet megvalósítva pedig a hangsúlyosnak gondolható, nevezetes *egységesség* adott alkotóperiódusokra vetítve a mindenkori különbözőséget jelenti. Éspedig: mindenki mástól, s az átlagostól, megszokottól, szimplán kiszámíthatótól mindenképp, ám adott esetben még önmagától; önmaga egy másik, korábbi, végtére: *összes többi* periódusától is...

Fenti kategorizálásom azt nyugtázná leginkább, hogy a műbírálat, a professzionális irodalomértés, s annak fórumai, a kulturális folyóiratok — köztük maga a Szépirodalmi Figyelő is — az utóbbi időben szépen hozzák azokat a Kalász-lírárt méltó módon illető, érdemi értelmezői gesztusokat, amelyekből mind tagolt periodicitásában, mind pedig egészében érvényes megfigyelésként teoretikus-társadalmi megerősítést nyer az a céhbéli vélemény, miszerint ennek a teljesítménynek az esetében (mindig) valami exkluzív, ugyanakkor a tágabb-távlatosabb tradicionalitás megidézésével természetes, egyszersmind nagyszabású dologról van szó. S a szellemi-transzcendens perspektívának ebben legalább akkora szerepe van, mint a tömör szövegszerkezeteknek. A nyelvi archaikum értékelésének éppúgy, mint a neologizmusok könnyed megalkotásának. Virtuóz költő lenne Kalász Márton? Bizonyosan. Ám ráadásul még abban is, hogy a szakma tisztelete és erőteljes művelése a humánium közvetlen és emblematikus felvállalásától, érvényesítésétől sem távolítja el, mint ahogyan az némelyik pályatársánál mostanában történik. Költőnk ismer affélet, hogy emberi, közösségi, intézményi szolidaritás. Olyan időket élünk, hogy ez már-már egy másfajta, művészetszociológiailag extra teljesítményként vehető számba valakinél. Nem túlzás: az ebben való, megfelelőnek érezhető aránytartás

felfedezése Kalásznál az elismerő csodálat további gesztusait válthatja ki a tudatosabb értelmezőből.

ZSÁVOLYA ZOLTÁN

AMBRUS LAJOS

Sokáig kerestem a megfelelő zamatos jelzőket avagy ékes metaforákat, hogy leírjam Ambrus Lajos írásművészetét, de az annyira sajátos, hogy nem találtam rá jobb szót, mint hogy: Ambrus Lajos-i. Noha versben könnyebb egyéni hangot kialakítani, ő mégis prózában talált olyan megszólalási formát, amely összetéveszthetetlenül sajátja. Közvetlen elbeszélésmódja, dörmögő-hömpölygő, jóízű írásbeli beszélgetései, mondatainak élettel teli dinamikája, tempója és az írások nyugodt, kényelmes szerkezete rögtön felismerhetővé teszik esszéit. Mindehhez hozzátartozik, hogy a műfaj nemes magyar hagyományát átalakította, s belevegyített abba egy adag ismeretterjesztő szándékot, majd szépen megfűszerezte anekdotikus — szinte egész elbeszélésnyi — elemekkel, és beleaprította még saját életének fontosabb eseményeit, ínycsiklandozó kalandjait is.

Az esszének ez az új találása azért fontos, mert a szerző egyrészt nem veszi adottságnak, hogy az olvasó rendelkezik a témáról szóló ismeretek javával, másrészt az új tudnivalókat igyekszik a lehető leginkább érdekesítő módon előadni. A gondolatok szövögetése, kötözgetése közben éppen a megfelelő mértékben adagolja mindig az új tudást. Megismertet egy olyan világgal, amely napjainkban lassan, de végérvényesen eltűnik szemeink elől, s mint egy utolsó mágus az írás segítségével be is léptet abba. Ezért válnak olyan fontosá Ambrus esszéinek — illetve korábban regényének — helyszínei.

A tengernyi felhalmozott ismereten túl ehhez a kiművelt elbeszélés-móddhoz hozzátartozik a szemlélődő magatartás, sőt életforma, amely teret és időt ad ahhoz, hogy az ember elmélyedjen a létezés minőségeinek esszenciáiban. Ilyen esszenciák a kerti lugas méhdongásos csöndje, a pónyi alma illata, a ménesi kadarka, amely olyan „hosszú és pontos, mint egy jól megrajzolt anapesztus a Bach-szonátában”. Ezek az esszenciák, illetve ezen esszenciák összecsendülései teszik széppé, élhetővé világunkat.

Az élet lényegének megtapintása, s e lényegnek baráti beszélgetésben elősorolása az, ami ennyire egyedivé teszi Ambrus prózáját. Egyszerre ad tanítást és beavatást írásaiban. S ne feledkezzünk meg arról sem, hogy azt a sok ismeretet, amelyet a maga természetes közvetlenségével mesél el, mind megfakult

kéziratlapokról, porlepte könyvekből kellett apránként előszedegetnie, hiszen honnan is tudhatnánk máshonnan, hogy ki volt Perecsényi Nagy László, vagy hol van Nagymedesér, vagy akár hogy 1905-ben Wachsmann Albert a következő almafajták beszerzésére adott fel hirdetést a Gyümölcskertészet című lapban: „Őszi kenészi. Téli kenészi alma. Szalóki kormos. Korostyánka. Cimici. Kormos zöld. Szegletes alma. Tót piros. Aranymagú. Beregi kormos. Pestmegeyi fehér harangalma. Mátyás király. Borsos alma. Kolozsmegyei téli alma. Tordai káposztaalma. Barna sóvári. Katsari alma.”

Írásai természetes eleganciával viselik magukon a műveltség jól szabott felöltőit, ezért azokat nyugodtan állíthatjuk követendő példaként a fiatalabb generációk, s különösen az írást hivatásként művelő bölcsészek számára. Ezekből a gazdagon indázó és kellemes klímát, otthonos árnyékot adó bekezdésekből fájdalom nélkül, szinte észrevétlen kapják meg azt a világról szóló temérdek ismeretet, amelyet a régebbi nyelvben csak így hívtunk: általános műveltség.

Ambrus Lajos írásainak mindeme kiemelkedő érdemeiért, amelyek a lehető legnagyobb mértékben egybeesnek a Szépirodalmi Figyelő célkitűzéseivel, különösen nagy öröm számunkra, hogy átnyújthatjuk neki a Szépirodalmi Figyelő 2007. évi díját.

THIMÁR ATTILA

Kalász Márton és Ambrus Lajos (fotó: Gáspár István Gábor)